

ሱኒ እና ሺዓ

በውህደት እና ልዩነት መካከል

በዶ/ር መሐመድ ሙኽታር አል-ሸንቂጢ

የእምነት ቡድንተኝነት (ጧኢፊያ) ከተፈጥሮ ሃይማኖት (ፊጥራ) የመራቅ ምልክት ሲሆን፤ በወሕይ (መለኮታዊ ራዕይ) ዳርቻ ላይ የበቀሉ ታሪካዊ ውርሶችን አጥብቆ ከመያዝ የሚመነጭ ፍሬ ነው። ሰዎችን በተፈጥሮ የተሰጧቸውን በጎ ምግባራት በመንጠቅ፤ በምትኩ ክርክርን፤ መጥፎ ጥርጣሬን፤ ሌሎችን በክህደት መፈረጅን (ተክፊር) እና መራራቅን ይሰጣቸዋል።

የቡድንተኝነት አስተሳሰብ ባላቸው ሰዎች ዘንድ፤ ቅዱስ ቁርኣን "ከእስራኤል ልጆች የካዱትን" የረገመበት አንድ መጥፎ ባህሪ አለ፤ እሱም "ይሰሩት ከነበረው መጥፎ ነገር እርስ በእርሳቸው የማይከለካከሉ ነበሩ" የሚለው ነው። የቡድንተኝነት ዋናው ፍሬ ነገር፤ አንድ ገጣሚ በጃሂሊያ (ከእስልምና በፊት በነበረው ዘመን) አመክንዮ እንደገለጸው፤ ሁሉም ለራሱ ቡድን በሀቅም ሆነ በባጢል (በውሸት) መወገን ነው።

ምንም እንኳን በሱኒ እና በሺዓ መካከል በእምነት ዝርዝሮችና በሃይማኖታዊ ሥርዓቶች አፈጻጸም ላይ ልዩነቶች ቢኖሩም፤ በሁለቱ መካከል ዋነኛውን የግጭት ስሜት የሚቀሰቅሰውና ንትርክ የሚፈጥረው ጉዳይ የእምነትና የአምልኮ ጉዳይ ሳይሆን የፖለቲካና የታሪክ ውርስ ጉዳዮች ናቸው።

የስልጣን ህጋዊነት ምንጭ እና በእስልምና የመጀመሪያው ዘመን ታሪክ ላይ ያላቸው የተጋጨ የአዕምሮ ምስል በሱኒ እና ሺዓ ግንኙነት ውስጥ እጅግ በጣም ስሱ ጉዳዮች ናቸው። ይህን ግጭት ለዘመናት የተከታተለ ማንኛውም ሰው፤ እነዚህ ሁለት ጉዳዮች ሁልጊዜም የግጭቱ አስኳል እንደነበሩ ይገነዘባል።

ሶሪያዊው ጸሐፊ ኢብራሂም መሐመድ እንዳስተዋሉት፤ የሱኒ-ሺዓ ግጭት በአረብ ባህል ውስጥ "የመጠላላት አስተሳሰብ" እና "የታሪክ ትኩሳት" እንዲያቆጠቁት አድርጓል። የእስልምናን ታሪክ ከተለያዩ ተቀናቃኝ እናቶች የተወለዱ ብዙ ልጆች እንዳሉት አንድ አባት አድርጎታል። የእያንዳንዱ ልጅ ዋነኛ ስጋት የጋራ ከሆነው አባት የራሱን የዘር ሀረግ ማረጋገጥ እና የእንጀራ ወንድሞቹን የዘር ሀረግ መቃወም ነው። በዚህም የተነሳ ታሪክ "የሁሉም ሰብሳቢ፤ የሁሉም ከፋፋይ" ሆኗል (ኢብራሂም መሐመድ፤ "የተቀደሰችው ፊተና"፤ ገጽ 10-11)።

ያለፈውን ታሪክ መነሻ አድርጎ መዋጋት፤ ለወደፊቱ በር ለመክፈት የሚደረግ ግፊያ ነው፤ ነገር ግን የሚደረገው በብልሹና በግርግር በተሞላ መንገድ ነው። ምክንያቱም ሃይማኖታዊ መዝሀቦች በቡድንተኝነት አውድ ውስጥ ከማንኛውም የሞራል ትርጉምና ሰብዓዊ መልዕክት የተራቆቱ የፖለቲካና የማኅበራዊ ወገንተኝነቶች ይሆናሉ።

ከእስልምና መምጣት አንስቶ እስከ ዛሬ ድረስ ያለውን የሱኒ-ኢማሚያ ግንኙነት ታሪክ የሚያጠና ሰው፤ በአብዛኛው የታሪክ ክፍል ውስጥ የግንኙነት መቋረጥ እንዳልነበረ ይገነዘባል። ይልቁንም፤ በሁለቱ የእምነት አስተሳሰብ ትምህርት ቤቶች መካከል ልዩነቶች ከጊዜ ጋር እየሰፉ ቢሄዱም፤ ማኅበራዊ፤ ፖለቲካዊና አዕምሯዊ ግንኙነቶች እንደቀጠሉ ነበር። ዋነኛ የግንኙነታቸው መገለጫዎችም፡- በሃይማኖት፤ በታሪክ፤ በማንነት፤ በባለቤትነትና በመዳረሻ የጋራነት ስሜት እና የጋራ ጠላትን በአንድነት መጋፈጥ ነበሩ።

እኔም "የመስቀል ጦርነቶች በሱኒ-ሺዓ ግንኙነት ላይ ያሳደረው ተጽዕኖ" በሚለው መጽሐፌ፤ የፈረንጆቹ ዘመቻ በሻም (ሶሪያና አካባቢዋ) ምድር ሱኒዎችን እና ኢማሚያ ሺዓዎችን እንዴት እንዳዋሐዳቸው አሳይቻለሁ።

የግንኙነት መቋረጥ (قطيعة) ማለት ግን እነዚህን የጋራ እሴቶች በሙሉ መካድ፤ በሁለቱ ቡድኖች መካከል ረዥም ግንብ መገንባት፤ በመጥፎ ጥርጣሬና ከህደት እንዲነግስ ማድረግ፤ አሉታዊ የተዛቡ አመለካከቶች እንዲስፋፉና እምነት እንዲጠፋ ማድረግ ነው። ይህ ሁኔታ የሩቅ ጠላት ከቅርብ ጎረቤት ይበልጥ የቀረበና የሚራራ እስኪመስል ድረስ ያደርሳል።

በአመያውያን ዘመን በሱኒ እና ሺዓ መካከል የነበረው ልዩነት ፖለቲካዊ እንጂ የእምነት አልነበረም። ከዚያም የአባሲድ መንግሥት ሲመሰረት፤ የፖለቲካ ሺዓዊነትና የሱኒ እምነት ቅልቅል ነበር። በመጀመሪያው የአባሲድ ዘመን በሙሉ ሁለቱ የእምነት ትምህርት ቤቶች በፖለቲካና በአስተሳሰብ በከፍተኛ ሁኔታ ተሳሰረው ነበር።

ምንም እንኳን በንድፈ ሐሳብ ደረጃ ሱኒ ቢሆኑም፤ አንዳንድ የቀድሞ አባሲድ ኸሊፋዎች ግልጽ የሆነ የሺዓ ዝንባሌ ነበራቸው። ከአባሲድ ኸሊፋዎች ወዘሮች (አማካሪዎች) መካከል ብዙ ሺዓዎች ነበሩ። ከእነዚህም መካከል የአል-ሰፋሕ ወዘር የነበረው አቡ ሰላማ አል-ኸላል፤ የሃሩን አል-ረሺድ ወዘሮች የነበሩት ሙሐመድ ኢብን አል-አሽዓስና ዓሊ ኢብን የቅጢን፤ የአል-መህዲ ወዘር የነበረው ያዕቁብ ኢብን ዳውድ፤ የአል-ሙዕተዝና የአል-ሙህተዲ ወዘር የነበረው ጀዕፈር ኢብን መሐሙድ አል-ኢስካፊ፤ ዝነኛው ካሊግራፈርና የአል-ሙቅተድር ወዘር የነበረው ሙሐመድ ኢብን ሙቅላ፤ እና የአል-ራዲ ወዘር የነበረው አል-ፊድል ኢብን አል-ፋራት ይገኙበታል።

ኸሊፋዎቹ አል-ማዕሙን፤ አል-ሙዕተሲምና አል-ዋሲቅ በፖሊሲዎቻቸው የሺዓ ዝንባሌ አሳይተዋል። አል-ማዕሙን እንዲያውም ኢማም ዓሊ አል-ሪዳን (በኢማሚያ ሺዓዎች ስምንተኛው ኢማም) አልጋ ወራሹ ሊያደርግ አስቦ ነበር።

በሱኒ እና በኢማሚያ ሺዓዎች መካከል የነበረው የእምነትና የፊቅህ (የሕግ) መቀራረብ፤ በሁለቱ ወገኖች መካከል ግንኙነትና መስተጋብር እንዲኖር አግዟል። በእምነትና በፖለቲካ መጥፎ ግንኙነት የነበረው በሱኒ እና በኢስማዒሊያ ሺዓዎች መካከል ሲሆን፤ ይህም በተለይ በአፍሪካ (ቱኒዚያ) በመጀመሪያው የፋጢሚዮች ዘመን ነበር።

ይሁን እንጂ የፋጢሚዮች መንግሥት የግብጽ ዘመን ከፍተኛ የፖለቲካ መስተጋብርና አንጻራዊ የሃይማኖትና አስተሳሰብ መከባበር የታየበት ነበር፤ ምንም እንኳን በአባሲዮችና በፋጢሚዮች መካከል በሻም፤ በኢራቅና በግብጽ ላይ የበላይ ለመሆን የነበረው ፉክክር በቡድንተኝነት ግንኙነት ላይ የራሱን ጥላ ቢያጠላም።

ፋጢሚዮች ቢያንስ ሁለት የሱኒ ወዘሮችን (ሪድዋን ኢብን ወለኸሺ እና አል-ዓዲል ኢብን አል-ሰላር)፤ ቢያንስ ሁለት የኢማሚያ ወዘሮችን (ጠላኢዕ ኢብን ሩዚክ እና አባ ዓሊ አል-በጣኢሊ) እና ቢያንስ አንድ ክርስቲያን ወዘር (በህራም አል-አርመኒ) ቀጥረው ነበር።

ይህንን መመሳሰልና ግንኙነት በሱኒ እና ሺዓ መካከል በአስተሳሰብና በፊቅህ ሕይወት ውስጥ እናገኘዋለን። ከሱኒ ሊቃውንትና መኳንንት መካከል የሕይወት ታሪካቸው በሺዓ መጻሕፍት ውስጥ እንደ ሺዓ ተደርጎ የተጻፈላቸው አሉ፤ በተመሳሳይ ከሺዓ ሊቃውንትና መኳንንት መካከል በሱኒ መጻሕፍት ውስጥ እንደ ሱኒ ተደርገው የተጻፈላቸው አሉ።

የሰይፍ ሙሐሲን አል-አሚንን ኢንሳይክሎፒዲያ ("አዕያኑ ሺዓ") የሚያነብ ሰው በደርዘን የሚቆጠሩ እንደዚህ ዓይነት ምሳሌዎችን ያገኛል። ሁለቱም ወገኖች የነብዩን ሐዲስ ያለምንም ችግር ከሌላው ወገን ዘጋቢዎች ዘግበዋል።

የቀድሞ የሱኒ ሐዲስ ሊቃውንት፣ ሺዓ መሆን የአንድን ዘጋቢ ታማኝነት ለመጠራጠርና ከእሱ ላለመዘገብ ምክንያት ሆኖ አላቶም ነበር። ቡኻሪ፣ ሙስሊምና ሌሎች የሱኒ ሐዲስ ሰብሳቢ ሊቃውንት በመቶዎች ከሚቆጠሩ የሺዓ ዘጋቢዎች ዘግበዋል።

የቀድሞ ጸሐፊዎች በቡድን ለመፈረጅ በሚጓጉበት ጊዜም እንኳን፣ በአብዛኛው አንጻራዊ እንጂ ፍጹም የሆነ ፍርድ አይሰጡም ነበር። ለምሳሌ፣ አል-ዘሀቢ ስለ ዘጋቢው አባን ኢብን ተገሊብ ሲናገሩ "ጠንካራ ሺዓ ነው፣ ነገር ግን እውነተኛ ነው፤ ስለዚህ እውነቱን እንቀበላለን፤ ቢድዓው (ፈጠራው) ግን ለራሱ ነው" ብለዋል (አል-ዘሀቢ፣ "ሚዛኑል ኢዕቲዳል" 1/5)። ዶ/ር ፋሩቅ ሐማዳ በእስላማዊ መዝሀቦች መካከል ያለው ግንኙነት በሚለው ጥናታቸው በርካታ እንደዚህ ያሉ ምሳሌዎችን ሰብስበዋል።

በማኅበራዊ ግንኙነት ረገድም፣ በአንድ ከተማና ሰፈር ውስጥ አብሮ መኖርና በሁለቱ ቡድኖች ወንዶችና ሴቶች መካከል ጋብቻ በታሪክ የተለመደ ነበር።

ለምሳሌ በኢራቅ፣ በሁለቱ ቡድኖች መካከል ማኅበራዊ ልዩነት የታየው እ.ኤ.አ. በ2003 ከአሜሪካ ወረራ በኋላ በተነሳው የእርስ በእርስ ጦርነት ነው። ከዚያ በኋላ ሙሉ ከተሞችና አካባቢዎች አንዱን ቡድን በማስወጣት ለሌላኛው ብቻ መሆን ጀመሩ። በሁለቱ ቡድኖች መካከል የነበረው የተቀላቀለ ጋብቻም በኢራቅ ታሪክ ታይቶ በማይታወቅ ሁኔታ ቀንሷል፤ ይህም በ2006 በኢንተርናሽናል ክራይሲስ ግሩፕና በብሩኪንግስ ኢንስቲትዩት በተደረጉ ሁለት የመስክ ጥናቶች ተረጋግጧል።

በታሪካዊ ቅኝት፣ በሱኒ እና ሺዓ መካከል የነበረው የዕውቀት፣ የማኅበራዊና የፖለቲካ ግንኙነት በአብዛኛው የእስልምና ታሪክ ውስጥ እንደቀጠለ ተገንዝቤያለሁ። በሁለቱ ቡድኖች መካከል የግንኙነት መቋረጥ የነገሰው በአራት ውስን ሁኔታዎች ብቻ ነው፡-

1. ለጥቂት አስርት ዓመታት በዘለቀው የፋጢሚዮች የቱኒዚያ አገዛዝ ወቅት በማሊኪያ እና በኢስማኢያ መካከል የነበረው ግጭት።
2. በባግዳድ በቡወይሂዮች አገዛዝ (1045-1055) ወቅት በሐንበሊያ እና በሺዓ መካከል የነበሩ ግጭቶች።
3. ከ1514 ከቻልዲራን ጦርነት ጀምሮ በአቶማኖች እና በሰፈዊዮች መካከል የነበረው የተጽዕኖ ፉክክር።
4. ከ1979 የኢራን አብዮት በኋላ በባህረ ሰላጤው በሁለቱም ወገን ያለውና ዛሬም የምንኖረው ግጭት።

ይህ ቅኝት እንደሚያሳየው፣ በሱኒ እና ሺዓ መካከል ለነበረው የግንኙነት መቋረጥ ምክንያቶች በአብዛኛው ፖለቲካዊ ነበሩ፤ ምንም እንኳን አገላለጹ ብዙውን ጊዜ ሃይማኖታዊና መዝሀባዊ ቋንቋን ቢጠቀምም። የቡድንተኝነት ፈተና የሚነግሰው የማስተዋል ድምጽ ሲጠፋ፣ የጥበብ ፍላጎት ሲደክም፣ እና የበላይ የመሆን፣ የማጥፋትና የመጥፋት ስሜቶች ሲቆጣጠሩ ብቻ ነው።

የቡድንተኝነት ስሜት አንዱ ባህሪ፡- ጽንፈኝነትን በጽንፈኝነት መመለስ፣ ስህተትንም በስህተት ለማረም መሞከር ነው። ምክንያቱም በፈተና ጊዜ የሊቃውንትና የጠቢባን አመክንዮ ሳይሆን የሕዝብ አመክንዮ ይሰፍናል። አክራሪ ሕዝባዊ ሰባኪዎች በቃል በማነሳሳት ብቻ አይቆሙም፤ አንዳንድ ጊዜ ከባለስልጣናት

ቁጥጥር ውጭ በሆኑ ቡድኖች በመደራጀት፣ የራሳቸውን ዝግ ሃይማኖታዊ አመለካከት በኃይል ለመጫን ይንቀሳቀሳሉ።

ይህ ደግሞ ብዙውን ጊዜ ባለስልጣናት ማኅበራዊ ሚዛንን ለመጠበቅ የሚያስችላቸውን ኃይል ከሚያጡበት ጋር ይገጣጠማል። የሕዝብ ግብታዊ አመክንዮ ሲነግስ፣ የፍትህ ሚዛን ይዛባል፤ የሰው ልጅ ሰብዓዊነትም በሕግም ሆነ በማስተዋል ባልተገራ ማኅበራዊ ስሜት መሠዊያ ላይ ይባክናል።

ብዙውን ጊዜ፣ የፖለቲካ ባለስልጣናት አንዱን የእምነት አተረጓጎም ከሌሎች በተሻለ መደገፋቸው ለቡድንተኝነት ግጭት ዋነኛ ምክንያት ይሆናል። የፖለቲካ ጥበብ ግን ባለስልጣናት በአስተሳሰብ ግጭት ውስጥ ወገን መሆን እንደሌለባቸው፣ ይልቁንም ሁሉም ሰው ያለ ምንም ጫና የሚያምንበትን የመግለጽ መብቱን ማረጋገጥ እንዳለባቸው ያዛል።

የቡድንተኝነት ፈተና የማይቀር ክስተት አይደለም፤ ይልቁንም እስልምና መሰረቱን የጣለለትንና አብዛኛው የሰው ልጅ ማኅበረሰብ የደረሰበትን የመዝሀብ ብዝሃነትና የሃይማኖት ነጻነት ያለበትን ክፍት ምኅዳር መገንባት ባለመቻላችን የመጣ የአዕምሮና የፖለቲካ ድክመታችን ውጤት ነው።

በዚህ ረገድ ዛሬ የሚያስፈልገን የመጀመሪያው ነገር፣ ይህንን ሞኝ የሆነ እራስን የማጥፋት ሂደት ማቆም እና "በሃይማኖት ማስገደድ የለም" (ሱሪቱል በቀራ፣ 256) በሚለው የቁርአን መርህ መሰረት የሱኒዝም ሆነ የሺዓን ማንነት ህጋዊነትና ያለ ምንም ጫናና በደል የመኖር መብታቸውን መቀበል ነው።

ምናልባት በዚህ አውድ ውስጥ፣ አንዱ በሌላው ላይ በሚሰነዝረው ትችት ምክንያት ከሚፈጠረው መካን ክርክርና የቡድንተኝነት ንትርክ ለመዳን፣ ሱኒዎች በሱኒ ቅርስ ውስጥ ያሉትን አሉታዊ ገጽታዎች እንዲተቹ፣ ሺዓዎችም በሺዓ ቅርስ ውስጥ ያሉትን አሉታዊ ገጽታዎች እንዲተቹ ማድረግ ጥበብ ሊሆን ይችላል።

የአንዱን መዝሀብ ትክክለኛነትና የሌላውን ውሸትነት በአክራሪነት፣ በጭካኔና በደረቅነት የሚያረጋግጡ ሰዎች አያስፈልጉንም፤ እውነት ወገንተኝነትና አክራሪነት አያስፈልገውም። ይልቁንም ዛሬ የሚያስፈልገን የቡድንተኝነትን አመክንዮ ራሱን የሚንድ፣ ውሸትነቱንና ከንቱነቱን፣ ከሽሪዓና ከሰብዓዊነት መንፈስ ያለውን ርቀት የሚያጋልጥ፣ እንዲሁም "ሱናን መተው ማለት ከጀመዓ (ከማኅበረሰቡ) መውጣት ነው" የሚለውን የነብዩን ሐዲስ ትርጉም የሚረዳ ሰው ነው።

የአዝሀር ሊቅ የሆኑት ዶ/ር ሙሐመድ ዐብደላህ ድራዝ **"በዳዮች እርስ በርሳቸው ወዳጆች ከሆኑ፣ ተበዳዮችስ ለምን እርስ በርሳቸው ወዳጆች አይሆኑም?"** ይሉ ነበር። ይህንን አባባል በሙስሊሙ ዐለም ተጨባጭ አውድ ውስጥ እንደገና ልናጤነው ይገባል፤ ይህም ዓለማችንን ሶስተኛ በሌለው በሁለት ጎራዎች ከፍሎታል፡- የተበዳዮችና ህያው ህሊና ያላቸው ጎራ፣ ከበዳዮችና የሞተ ልብ ካላቸው ጎራ።

የሃይማኖት ልዩነት ወደ ፖለቲካዊ ፈተናና ወታደራዊ ግጭት የሚለወጠው በደል ሲታከልበት ብቻ ነው። ከአክራሪ ቡድንተኝነት መጥፎ ፍሬዎች አንዱ፣ በበዳይና በተበዳይ መካከል ያለውን ግጭት በሁለት በዳዮች መካከል ወዳለ ግጭት መቀየሩ ነው።

የሁሉም አብዮቶች ታሪክ እንደሚያሳየው፣ መሰረታቸው የማቆየትና የማስቀደም ፍልስፍና ላይ ነው፡- አጠቃላይ ግቦችን ለማሳካት ሲባል ጥቃቅን ጥያቄዎችን ማቆየት፣ እንዲሁም የሕዝብን ጥቅም ከግል ጥቅም ማስቀደም። ማኅበረሰቡ የአብዮትን ስኬት የሚያረጋግጥ ወሳኝ ስብስብ (critical mass) እንዳይፈጥር ለመከላከል፣ አምባገነንነት ሁልጊዜ በማኅበረሰቡ ክፍሎች መካከል ፍራቻን ለመንዛት ይሞክራል። ይህም ከአንዱ ማኅበራዊ ቡድን ጋር በመመሳሰል፣ የራሱ ጥቅም፣ እንዲያውም ህልውናው፣ ከስርዓቱ ህልውና ጋር

የተያያዘ መሆኑን ለማሳመን በመሞከር ነው። ይህንን ዛሬ ሕዝባዊ አብዮቶች በሚካሄዱባቸው አንዳንድ የአረብ ሀገራት እያየን ነው።

በአሁኑ ወቅት በሱኒ እና ሺዓ መካከል ስላለው የቡድንተኝነት ፈተና በጣም መጥፎው ነገር፣ የሃይማኖት፣ የብሔር፣ የአገርና የሰብዓዊነት ዝምድና እንዲቆረጥ ማድረጉና በአንድ ህዝብ ልጆች መካከል የጋራ ባለቤትነትና የጋራ መዳረሻ ስሜት እንዲጠፋ ማድረጉ ነው።

የአሁኑን የቡድንተኝነት ፈተና ማለፍ የሚቻለው በሁለቱ ቡድኖች መካከል ያለውን የንድፈ ሐሳብ ልዩነት በመካድ፣ ወይም በይሉኝታ መግሳና በመዝሀቦች መካከል መቀራረብን በሚጠይቁ የንድፈ ሐሳብ ጥሪዎች በመሸፈን አይደለም። ይልቁንም፣ ግጭቱን በተግባር ገለልተኛ በማድረግ፣ ማኅበረሰቡን ሳያደክሙና አንድነቱን ሳይበጣጥሱ በሳይንሳዊ ክርክርና በንድፈ ሐሳብ ውይይት ብቻ እንዲወሰን በማድረግ ነው። ይህ ሲሆን እያንዳንዱ ቡድን ያለ ምንም ጫናና በደል እውነት ነው ብሎ የሚያምንበትን የመያዝ መብቱን ይጠብቃል፤ እንዲሁም የሰዎች የእምነትና የአምልኮ መብቶች ከቡድንተኝነትና ከመዝሀብ ዳራቸው ውጭ ይከበራሉ።

መፍትሔው ለቡድንተኝነት በቡድንተኝነት ምላሽ መስጠት አይደለም። የማያልቅ የበቀል ባህል ለጊዜው ለመበቀል ወይም የኃይል ሚዛንን ለመቀየር ሊረዳ ይችላል፤ ነገር ግን የፍትህና የነጻነት ማኅበረሰቦችን አይገነባም። ይልቁንም ቡድንተኝነት የሚሸነፈው፣ አስከፊውን የቡድንተኝነት አመክንዮ ከሥሩ በመንቀል እና አንዱ ቡድን በሌላው ላይ በማሸነፉ ሳይሆን፣ ነጻው ግለሰብ በተዘጋው ቡድን ላይ ድል ሲቀዳጅ ነው። ለቡድንተኝነት ከእሱ ውጭ ሌላ መድኃኒት የሌለው ፈዋሽ መድኃኒት፣ ያለ ምንም አድልዎና ሁለት መስፈርት ለሁሉም ፍትህና ነጻነት መስፈኑ ነው።